

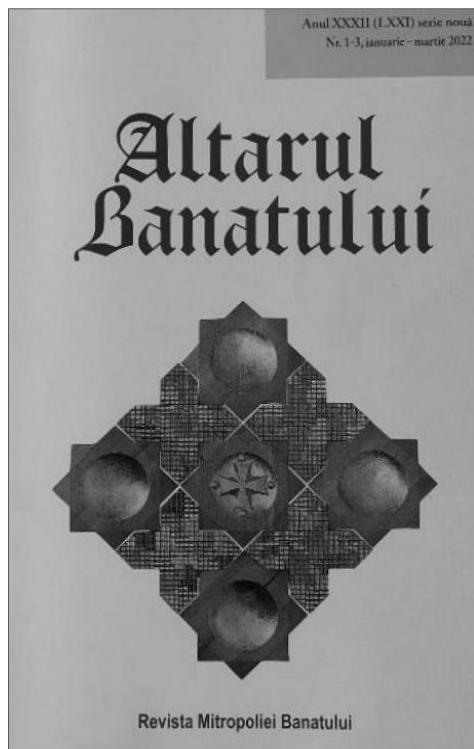
Recensio

Altarul Banatului

XXXII. évf. (LXXI.), új folyam 2022/1–3., 147 old.

Mindjárt a belső címloldalon a kiadó részéről megfogalmazott elvárásokat, a *közlési feltételeket* olvashatjuk. A közölni óhajtó szerzőktől többek között angol nyelvű összefoglalót és kulcsszavakat kérnek, valamint a szerzői jogról való lemondást a folyóirat kiadójának javára. Feltételként szabják meg azt is, hogy csak akkor közlik a beküldött írásokat, ha azok megfelelnek a kiadó célkitűzéseinek, azonban mégis biztosítják a gondolatok és nézetek szabad közlését, amennyiben a szerzők jelzik, hogy ezek nem azonosak az ő felfogásukkal.

A bánásgi egyházi-teológiai folyóirat 2022. évi első három egybevont száma három ünnepi évfordulóhoz kapcsolódik. Az első a bánásgi püspöki székeségségi rangra való emelésének 75. évfordulója. (A Romániai Ortodox Egyház Állandó Zsinata 1947. április 24-én mondta ki a temesvári székhelyű püspökség érsekségi rangját. Ezt a román kormány is megerősített ugyanezen év júniusában.) A második az Aradon létesült papnevelde felállításának 200. jubileuma, a harmadik évforduló pedig Ioan Selejan temesvári érsek, bánásgi metropolita, korábbi Hargita és Kovászna megyei püspök személyéhez kötődik, akit emlékkötettel köszöntöttek 70. életévének betöltése alkalmából.

Az első cikk (Ionel Popescu: *A temesvári érsekség 75. évfordulója*) kordokumentumok, fővárosi és helyi tudósítások, valamint egyéb történelmi források alapján idézi fel azt a jeles eseményt, amikor a temesvári ortodox püspökség, illetve az élén álló főpap érseki rangot kapott. A jeles eseményen természetesen jelen volt Radu Roșculeț kultuszminiszter, aki felolvasta a temesvári püspökség érseki rangra való emelésére vonatkozó törvényt. A cikk szerzője megemlíti, hogy az eseményen jelen

voltak temesvári római katolikus, görögkatolikus, szerb, lutheránus, református gyülekezetek, valamint a helyi hatóságok hivatalos képviselői, viszont – Augustin Pacha római katolikus püspök kivételével – nevüket nem közli, és köszöntőbszédeikről sem esik szó.

A tanulmányok sorát Ioan Bude *A szent sákramentumok kiszolgáltatásának és az egyházi szolgáltatásoknak újszövetségi alapjai. V. köt. – A kézrátétel szentsége (V.)* című írása nyitja meg. Amint a címet lezáró római számozás, valamint a szövegtörzset kísérő lábjegyzetek számozása tanúsítja, itt egy nagy ívű tanulmány kétfejezetes részletét olvashatjuk. Ezek közül az első Aranyszájú Szent János, a második pedig a Jeromos tanítását ismerteti, akik egyrészt bibliai alakok példáival, illetve az apostolok tanításával támasztották alá a papi szolgálat minden egyéb közszolgálatától különböző lelki jellegét.

A második tanulmány Teofan Mada tollából származik, aki *A patrisztika korszakának gnoszticizmusától a kortárs újgnoszticizmusig* cím alatt azzal a kérdéskörrel foglalkozik, hogy milyen felfogást vallott a gnoszticizmus a férfi és a nő viszonylatában. Ismerteti az androgün képzetet, majd felvonultatja az egyházatyák (pl. Alexandriai Kelemen, Ireneus) idevágó vitairatait, majd a témához kapcsolódó, a 20. század végén megjelent angolszász irodalmat ismertette főként Eaine Pagels és Kyriaki Karidoyanes FitzGerald műveit elemzi. Saját egyházának felfogását képviseli, amikor kijelenti, hogy a hím és női

természet közötti különbözőség Isten teremtői szándékából áll fenn, és pedig azzal a céllal, hogy egymást kiegészítve közösen munkálják Isten országának dicsőségét.

Dr. Sorin Cosma teológiai tanár, aki 1969 óta tagja az *Altarul Banatului* folyóirat szerkesztőségének, Ashoka indiai király bölcs mondásával indítja *A háború – társadalom elleni véték és égbekiáltó bűn* című tanulmányát: „A fegyver méltatlan az emberhez.” Az etika megbecsült művelője az ellenségeskedés lélektani hátterének szempontjából vizsgálja a „Ne ölj” parancsolatot.

Dr. Constantin Cilibia pap azt tárja fel *A keresztyén apologéták álláspontja az állam tekintetében* című tanulmánya elején, hogy az első keresztyén nemzedékek miképpen tartottak ki hitük mellett Jézus Krisztus és az apostolok tanítása alapján, amikor a római törvények kifejezetten tiltották a birodalomban bevett és gyakorolt kultuszaitól eltérő, idegen vallások követését, és a keresztyéneket ateistáknak bélyegezték, noha létezett egy engedmény, hogy a közösséget szolgáló társulások szabadon működhettek, amennyiben tevékenységük nem ütközik az előírt törvényekbe. Az apologeták közül az írás Cyprianust, Iustinus mártírt és Tertullianust idézi, akik különféle védőiratok, levelek útján igyekeztek megismertetni és megértetni a hatalommal a keresztyén hit mibenlétét, illetve meggyőzni őket, hogy a Krisztusnak való engedelmség az elsődleges számukra. Némi humor szükségeltetik a tanulmány zárómondatá-

nak befogadásához, amely szerint a román állam keretében az ortodox egyház által élvezett szabadságban van része a többi elismert vallási felekezetnek is.

A dokorandusz szerzetes Nicolae Danco tanulmányának címe: *Az ősegyház a kortárs keresztyénségben*. A történelmi valóság kihámozásának biztosítéka minden esetben a hiteles forrás, és az egy igazság keresése közben ugyanennek az elvnek kell érvényesülnie az egyházban is – vallja a szerző. Ezt az elvet alkalmazza, amikor a keresztség sákramentumának megalapozását, valamint gyakorlatát kutatja az ősegyházban, és ennek az elvnek követését tartja kívánatosnak manapság is a többi felekezetek hitének és gyakorlatának elbírálása tekintetében.

A soron következő tanulmány szerzője Doru Melinescu, aki szintén dokorandusz. Tanulmányának címe: *A szoteriológia Ilarion V. Felea vértanú teológus művében*. Az 1989-es fordulat után az ortodox egyház újraértékelte Ilarion Virgil Felea pap és tanár életét és munkásságát. (Az Aradon működő Aurel Vlaicu Egyetem ortodox teológiai fakultása ma az ő nevét viseli.) A *Megváltás* című fő művében (*Mântuirea*. Editura Diecezana, Arad 1947) kérdve kifejtő módszerrel írja le a Megváltó váltságművét, ennek hatását az egyházban és a keresztyének mindennapi életében. Számunkra külön értéket jelent a Krisztus hármasság, vagyis tanítói, főpapi és királyi „szolgálatára” való kitekintés, amely a tanulmányban felvázolt formában

csupán csak itt-ott egyezik az általunk ismert és elismert tartalommal.

A *Tanulmányok* rovatot Antim Nae *A szerzetesi fogadalmak a kortárs világban* című dolgozata zárja. A hatalom és a világ részéről már kezdettől fogva kételkedéssel fogadott szerzetesi életvitel témában a szerző azt tisztázza, hogy e rendkívüli elkötelezettség lényege az „önfeláldozás Krisztusért és az ember-társért”, amint azt Sofronie achimandrita (1896–1993) is megfogalmazza. Ezt követően a szerzetesi fogadalom három állandó elemét tárgyalja. Ezek az engedelmesség, a szüzesség és a szegénység. Majd pedig arra tér ki, hogy a jelenkor miképpen viszonyul ezekhez. A szerző a kétes világi erények fellett diadalmaskodó Athosz-hegyi Paisziosz gondolatával zárja tanulmányát: „A szentek közül sokan kívántak volna a mi korunkban élni, hogy küzdhesenek.”

A homíliák rovatában egy olyan prédikációt olvashatunk, amelyet dr. Ionel Popescu temesvári pap írt az angyali üdvözlés ünnepére, a Lk 1,35 textus alapján.

A *Nyomok a múltból* című rovatban három egyháztörténeti témájú írást olvashatunk. Dr. Alexandru Nan a korai keresztyénség egyik 4. századi hitvallójának életútját eleveníti fel a *Trieri Paulinus püspök, a niceai tanítás elszánt védelmezője* című cikkében, aki Augusta Treverorum (ma a németországi Trier város) püspökeként kitartóan küzdött az ökumenikus zsinatok tanításának érvényesítéséért, és következetesen kiállt

Atanasius álláspontja mellett. Emiatt haláláig tartó száműzetésre ítélték.

Dr. Anton Ilinca teológiai tanár az aradi lelkészképzés történetét eleveníti fel. A *Kétszáz éves a teológiai képzés Aradon* című megtevesztő, mivel a kommunista korszakban megszüntették az 1822-ben létesített lelkészképzőt, és mostani jogutódja csak 1992-ben indulhatott újra, így inkább arról van szó, hogy kétszáz évvel ezelőtt indult be az aradi teológiai oktatás. Alapításakor szemináriumként működött kétéves képzési idővel, 1826-tól ez háromévéssé lett, és Bán-ság, Zaránd és a Körösök vidéke számára biztosított egyházi szolgálkat. 1927-ben akadémiai rangú lett az itt folyó képzés. A visszatekintés szerény terjedelmű, és kevés adatot közöl, viszont a szerző felfedi, hogy ez a közlés valójában a további alapos kutatást kívánja ösztönözni, s hogy ezt valamivel elő is mozdítsa, évi lebontásban közli az 1824 és 1922 között végzetek számát, és ezt kiegészíti a prominenssé lett hallgatók megnevezésével és pályájuk összefoglalásával.

A *Jegyzetek és kommentárok* című rovatot Daniil Densușeanul, a dévai és vajdahunyadi ortodox püspökség helyettes püspökének *Elmélkedések a szárnyakon vírust hordozó sáskák korában* című, hét ó- és újszövetségi igehelyre épülő meditációja nyitja. A szerkesztői felvezetés szerint az igemagyarázatok egyenként és együttesen arra hivatottak, hogy a föld bármely pontján élő keresztyének, hívek, papok és szerzetesek percről percre felismerjék Istentől nyert ren-

deltetésüket, és ezt híven be is töltsék. A sáskajárásról szóló Jóel 1,4 csupán mottóként áll a tartalmas elmélkedések élén, az alapigéül szolgáló hét bibliai lókus sorrendben a következő: Jn 20,9; Jn 6,24 Lk 13,1–3; Józs 6,26; 1Móz 8,21; 1Móz 6,8; Dán 2,21.

Dr. Cosmin Panțuru, a Temesvári Nyugati Egyetem adjunktusa a Hunyad megyei Vecel község és a közigazgatásilag hozzá tartozó falvak 1990 utáni fejlesztéséért, templomaik csinosításáért, illetve új templomok építéséért sokat fáradozó Petru Popa polgármester munkásságát tekinti át *A helyi közösség jótéveői és szolgálói* című írásában. A kedvezményezett falvak ortodox gyülekezeteihez filiák is tartoznak, s ezért a veceli segítő kéz további helyekre is elért. A számbavétel rendjén azonban a szerző nem jelenít meg egy „apróságot”, tudniillik azt, hogy a pénzalapok valójában az adózó polgároktól származtak, miközben újra és újra úgy tünteti fel a veceli község tanácsát, mint amely biztosította az anyagi forrásokat.

Alexandru Nicoară írásának címe alapján, amely így hangzik: *Az ifjak az egyházban és a posztmodernizmus kihívásai*, a jelen idők erkölcsi szabadosságának, illetve az erre adott egyházi válaszoknak az áttekintését váránk. Ehelyett a téma jobbjára a fiatal nemzedéknek az ortodox egyházzal mint intézménnyel szemben megfogalmazott bírálatnak megcáfolására szűkül, majd pedig a szinte korlátlan érvényesülés lehetőségeit szemlélteti a fiatalok előtt a papi és szerzetesi szolgálatban, amikor fel-

vázolja Dániel pátriárka életútját a szülőfalujától a fővárosig, a pátriárkai székig. A szekularizálódó és tamáskodó fiatalok azt is megtudhatják a szerzőtől, hogy az egyházban felfedezhető hiányosságok a kormány és a kormányzati szervek rátermettségének hiányából erednek, és hogy minden másképpen nézne ki, ha az ortodox egyház vezetné az országot.

A *Jegyzetek és kommentárok* rovatot Adrian-Daniel Anițaș *A lelkipásztor imádkozása a gyülekezeti közösségért és saját magáért* című írása zárja, amelynek szerkesztési, de fontossági szempontból is a folyóirat élén kellett volna helyet kapnia, és ez azért lett volna megfelelőbb, mert a Romániai Ortodox Egyház Zsinata az egyház és a keresztyének imádkozásának, illetve a hészükhaszta szentek emlékének szentelte az Úr 2022. esztendejét. A zsinati rendelkezés leszögezi: „Imádság nélkül nincs egyház és nincs keresztyén élet. Amikor elveszítjük a lélek örömét és békéjét, kiderül, hogy többé nem imádkozunk úgy, azt, amint kellene, sem pedig annyit, amennyit kellene.” (138. old.) A szerző abból eredezteti a papok (és családtagjaik) imakötelezettségét, hogy ők a két világ vízválasztójánál állnak: az égi ország és a földi nyáj között, és azt szorgalmazza, hogy a papok ne csak a nyilvános liturgiai keretben imádkozzanak rendszeresen a gyülekezetért és magu-

kért, hanem ezeken kívül is, és pedig a maguk által összeállított egyéni imaprogramok szerint. A többi közléshez mérve és gyakorlatias tartalmát tekintve Adrian-Daniel Anițaș írása szolgál a legtöbb lelki haszonnal a reformáció egyházának lelkipásztorai és hívei számára.

Az első negyedévi bánsági füzet záró anyagát két könyvismertetés képezi, Ioan Lăcătușu, illetve Florin Dobrei tollából. Az elsőben a Ioan Selejan főpap köszöntésére kiadott ünnepi kötettel ismerkedhet meg az olvasótábor, Ioan Lăcătușu recenziójában, melynek címe *Főpapság és filantrópia. Főtiszteletű Ioan Selejan atya életének két évtizede* (szerk. Ionel Popescu et al. Centrul de Studii Versec. Editura Partoș, Temesvár 2001. 392 old.). Szintén ünnepi kiadvány a dévai és hunyadi ortodox egyházmegye nemrég „Isten országába költözött” püspökének, Gurie Georgiu tiszteletére megjelentetett *Romanian Modernity – Historical, Cultural and Theological Paradigms: Romanian Academy* című, igényes kivitelezésű kötet (Center for Transylvanian Studies. Supplement No. 1 of “Transylvanian Review”, Cluj-Napoca, XXX, 2021, 314 old.), amelynek angol, francia, valamint olasz nyelven közölt tanulmányait Florin Dobrei szerkesztette egybe.

Balogh Béla